

Znalost obsahu vojenské vědy, vzájemných základních vztahů a vazeb mezi jejími jednotlivými součástmi patří k výchozím podmínkám potřebných teoretických znalostí všech příslušníků velitelského sboru každé i naší armády. Jejich zvládnutí je totiž jedním z předpokladů pro pochopení podstaty principů, zásad vojenského umění, jejich iniciativní uplatňování v ozbrojeném zápase a bojové činnosti vojsk.

V souvislosti s tím platí slova Leonarda da Vinci: "Ti, kteří se zabývají praxí bez vědění, jsou jako námořníci, stoupající na loď bez kormidla a bez kompasu, kteří nikdy nevědí s jistotou, kam plují."

Plukovník Ing. Jaroslav K o m á r e k , CSc.

AKTUÁLNÍ ÚKOLY A MOŽNOSTI VOJENSKÉ VĚDY

Společným jmenovatelem současných příspěvků k obecným i konkrétním problémům uskutečňování nové vojenské doktríny ČSFR jsou oprávněné požadavky na rozvoj vojenské vědy. Principiálně nové pojetí obrany ČSFR vyžaduje řešit mnohé teoretické otázky výstavby ozbrojených sil, zásady jejich strategického, operačního a bojového použití, systém řízení, velení a přípravy státu k obraně. Československá vojenská věda není na zodpovězení těchto otázek připravena, nemá ani ucelené a utříděné poznatky využitelné pro vrcholové rozhodování o aktuálních problémech, ani metody umožňující zkoumat jejich souvislosti v čase, mezinárodním měřítku a především odhadnout jejich vývoj.

V této souvislosti je zřejmé současné vedoucí postavení praxe, která je v dočasném předstihu před vojenskou vědou. Tento rozpor je ještě prohlubován snahami požadovat od vědy předčasné odpovědi, které nejsou objektivně zdůvodněny a neobstojí v konfrontaci s autoritativním subjektem nebo nekriticky přejímanými poznatky ze zahraničních armád. Takovýto stav je přirozeným důsledkem předchozího vývoje, protože při unifikaci výzbroje, organizačního členění i zásad operačního a bojového použití armád koalice byl prostor pro tvůrčí vědeckou práci velmi omezený. Charakteristické tomuto období byly kompilační práce verbální povahy bez kvantitativní analýzy, variantních řešení, zpravidla pojeté jako účelové potvrzení oficiálních názorů z praxe.

Jestliže se již poměrně zřetelně vymezuje, "co" by měla vojenská věda zkoumat, je nutné si také odpovědět "jak a kým", případně "za co". Je zřejmé, že některé úlohy bude možné řešit uplatněním současných metod na nové výchozí podmínky nebo využitím poznatků technických a ekonomických věd, případně i poznatků zahraničních armád. Kvalitativně nové problémy obrany státu ale vyžadují rozvoj vědeckých metod umožňujících analyzovat vojenské ohrožení různé intenzity, směru a především kvantifikovat odpovídající reakce i rizika jako východiska pro vojenskopolitická rozhodnutí včetně způsobu vedení obranných operací. Náléhavé je rovněž řešení účinných organizačních členění a řídicích systémů ve vojenském prostředí, intelektualizace rozhodovacích procesů v řízení operace (boje). Žádou-

ci roli může vojenská věda sehrát, ale až po určité rekvalifikaci vědeckých pracovníků na nové podmínky, což je proces, o němž se obecně uvažuje řádově v rocích na rozdíl od několika měsíčního přizpůsobení pracovníků s vysokým odborným vzděláním v běžné praxi. Například jen z publikovaných informací o vědě o velení a řízení armády USA (od VM č. 5/1990) je zřejmé, že praktické uplatnění poznatků na této úrovni (expertní systémy, teorie nejasných množin, umělá inteligence) není v brzkém období všeobecně dosažitelná. Základní dostupnou metodou umožňující bez vysokých nároků na teoretickou přípravu kvantifikovat řešení kvalitativně nových jevů a procesů mohou být především simulační logickomatematické modely, ať již v deterministickém, nebo stochastickém výkladu.

Úroveň a rychlost postupu potřebné rekvalifikace vědeckých pracovníků ČSA bude závislá na vnitřních a vnějších podmínkách rozvoje vědecké kvalifikace.

Základní vnitřní podmínkou je motivace pracovníka, kde sice i nadále bude nejvýznamnějším faktorem vlastní snaha o sebeuplatnění, ale výrazněji než doposud, především s větší diferenciací je nutné uplatnit ekonomickou motivaci. Posílením účinku této motivace by se mělo stát zadávání vědeckých a výzkumných úkolů konkursem na vypsanou částku (grant), včetně možného konkurenčního působení z oblasti civilní vědeckovýzkumné základny. Dosažení vědecké kvalifikace by nemělo být jako doposud cílem a současně i koncem vědeckého snažení, např. zavedení periodických reatestací by mohlo být nástupem nejen ekonomické, ale i morální motivace.

Vnější podmínky mimo subjekt rozvoje kvalifikace jsou tvořeny především materiálním zabezpečením a organizačním rámcem vědecké práce. Úloha materiálního zabezpečení je jednoznačná, v současné vědě jsou výsledky obecně úměrné nákladům na řešení. Např. bez moderní výpočetní techniky se nebude možné obejít při řešení složitých operačních úloh. Pokud budou vyčleněny prostředky na vědu, měly by být účinně využity. S tím již souvisí organizační stránka vědecké práce. Těžiště vědecké práce v ekonomicky vyspělých zemích spočívá na vysokých školách, a to i vojenských, obdobně by měly být vytvořeny podmínky pro výrazný rozvoj vědecké práce ve vojenských vysokých školách ČSA. Možnou organizační formou je doplnění kateder o místa vědeckých pracovníků (což je účinnější než odpovídající snížení pedagogického úvazku), nebo vytváření integrovaných vědeckých pracovišť u vysokých škol pro systematickou práci na rozsáhlejších výzkumných projektech. U obou forem by měl být základem princip "dočasného ponoru" do vědecké práce a systematická obměna pracovníků v koloběhu praxe - věda - výuka - praxe. Integrace výuky a vědy ve vojenských vysokých školách, která se osvědčila na vysokých školách v zahraničí (tzv. instituty slučující pedagogickou, vědeckou a případně i hospodářskou činnost poměrně širokého odborného zaměření) by zajistila nejen vysokou odbornou úroveň výuky a odpovídající mezi vysokými školami v ČSFR i v zahraničí, ale i významný přenos aktivně zvládnutých poznatků vědy do praxe prostřednictvím absolventů studia.

Formování názorů na úlohu vojenské vědy v ČSA bude proces dlouhodobý, ale určitá zásadní rozhodnutí je nutné učinit včas, čím více je třeba zvažovat jejich budoucí dopady. K objektivnímu posouzení přispěje širší rozsah názorů, ale hlavně prostor pro jejich výměnu, protože každé vědě prospívá demokratické a kritické tvůrčí ovzduší.

